

رابوارنی کوردە واری لە یارداستی بیگانەکان و شیری شاعیرە کاخاندان

جەمال بابان

مندالەکانیشیان : ئاخجی و بوو خچی . حل
حلی ، بلبلی ، عەتەکە عەتەکە ، چاوشارکی ، بووژانەو .
هەمی جو هەمی جو (قەلا قەلا) خەت خەتین ، چاو بەستەو .
راکردن ، هەرەکان و مەرەکات ، هەلوکین ، سنجوقین .
مزرەحین سەر بە دراوی ، کۆلارە ، بەهەشت و جەهەننەم (پاک و
پیس) ، هەلدور بلور ، ساف سافین ، مەلا کویرە .
مورموزین ، کۆل کۆلین ، حەماموکی ، ئاش نانەو . هەنگلە
شەلی ، فربو ، پشیلە سوورە ، گەنم گەنم ، ئاگرە .
کلاشین ، حیولانی ، چەچە لەزری ، هەمی دار- هەمی
دار ، گورک و مەر ، کیل و بەردیان کردو . . . (۲)

کچیش مال باجینی و بوگک بوکانی و بوگک و خەسود
چیشتە قوولی و خەنەبە ندان و ژن گواستەو و زور یاری تریان
کردو .

ئەم جووری رابواردن و جووری یاریانە وردە وردە و یەك
لەدوای یەك رەخساوون ، ئەوی دو سەد سال لەمەوبەر بوو .
پەنجە سال پش ئیستا یا لەبیر چۆتەو ، یانەماو ، ئەمرۆ
بەگۆیرە پشکەوتن و بەرەو پشەو رویشتن رابواردن گۆرراو و
لەگەل هەمی کوندا بەینیان زور زۆرە . لەکاتیکیدا ئەوسا یەکیك
دائەنیشت حەکایەتی بۆ مال و مندالی خوی ئەکرد ، ئەم جوورە

کۆمەلی کوردەواری وەك زور بەی کومەلانی تر ، کانی
حەسانەو و بی ئیشی خوی بە دەمەتەقی و گالەوگەب و یاری و
وەرزش رابواردو . راوی کردو . سواری ولاغ بوو ، نیشانی
ناو تەو . رۆلەکانی کورد بە شەو لە دیوێ خانانداو لە مالاندا
میوگزیرو کلاو کلاوین و لە بەهاردا سەیرانیان کردو و ئازال و
سەگ و بالیندیان راگرتو و پیگە یاندو بۆ شەر . کە ئەمانەش
هەموویان پەبوەندیان بە هەلکەوتی کورد خوی و خاک
ونلاتە کەبەو هەبو پەبوەندیان بە میژووی کوردو بە نەتەو
کنزەو هەبە .

کورد شیعری هەلبەستو ، گۆرانی ریک خستو .
هەلبەرکی یکردو .

هەرزە کاروگەرە : یاری جوغزین ، نانین ، راوێ ژشک .
پاشا بە گەردانی ، سی باز ، کەوشەک ، یەکەو حەبەران .
فنجانین ، تەشیلە لەبان تەقیلە ، مەلا تەشتەقینە ، کلاوین
(گۆرەوی بازی) ، هەلمەقو ، ناغین ، هەلەتین ، جنخزین .
ئاشە بە تەنگوولی گولیس کیشەکی ، قەلە مرداری ، چەلە
مشکینە ، تەلەو ریبوی ، مۆران بازی شەرە بەران ، شەرە
کەلەشیل ، شەرە کەو ، شەرە سەگ ، نیشانیان ناو تەو .
رەبازیان کردو . . . (۱)

ربواردنه ورده ورده پهره‌ی سهند ، له جوارچیوهی مال و مندال
ده‌رجوو ، دراوسیشی نیکه‌لاو بوو ، دوا‌ی‌ئوه گه‌یشته
دیوخان ، دوا‌ی‌ئوه که‌وته چایخانه‌و شوینی گشتی‌ی ، واتا
ئیشه‌که له‌بهر ئاگردان و چلا ده‌رجوو گه‌یشته بهر لۆکس . ئنجا
بهر ئه‌له‌تلیک ئیستا ئه‌و لووداوانه که‌وته سهل فلم که له سینه‌ماو
ئه‌سه‌زیوندا پیشان ئه‌درئین .

مستهر ریچ که بالیوزی ئینگلیز بوو له به‌غدا له سالی ۱۸۲۰
د . سه‌ریکی له ناوچه‌ی سلهانی داوه ، نزیکه‌ی چوار مانگ
مویه‌توه زور شتی له‌بابه‌ت کورده‌وه تو‌مارکردوه ، به‌کیک له‌وانه
جو‌ری رابواردنیانه له یادداشتی روژی یانزه‌ی ئایار دا ئه‌لیت :
دوا‌ی نیوه‌رو مه‌حمود مه‌سره‌ف^(۳) خو‌ی و کوره‌کانی هاتن بو
لام . حمزیان کرد که شه‌ره که‌وم پیشان‌بدن . . .

ئه‌وه‌نده‌م نه‌زانن چه‌ند که‌سیک هاتن که (۳۲) که‌وی ناو
قه‌فه‌زیان به‌سه‌ر شانه‌وه بوو ، که‌وه‌کان هه‌موو ئیربوون و به‌قرته
قوت کردبوویان به‌هه‌رایه‌ک هه‌زار سه‌عاقی چالمه‌ بوایه‌ ئاوا
ده‌نگیان نه‌ئه‌هات ، هه‌ر ئه‌وه‌نده که که‌ویک به‌ره‌للا کرا . به
بانه‌ فرکی هاته‌ ده‌ره‌ده‌و له‌سه‌ر په‌نجه‌ به‌ شانازیه‌وه ئه‌هات و
ئه‌چوو . چاوه‌ری‌ی که‌وه‌که‌ی تری ئه‌کرد . که‌ بو‌یان به‌ردا .
ئیتیر ئه‌م جووته به‌یه‌کدا هه‌له‌پزان و ده‌نوکیان له‌یه‌ک ئه‌گرت .
هه‌ریه‌که‌یان بو‌ هه‌لیک ئه‌گه‌را شوینیکی ئه‌وتوی ئه‌وی تر بگرت
که‌ بیه‌زینی و هه‌ولیشی ئه‌دا خو‌ی به‌هیچ جو‌ریک نه‌دا
به‌ده‌سته‌وه . به‌لام ئه‌وه‌ی ئازا بوایه‌ ئه‌بوایه‌ لاملی به‌رامبه‌ره‌که‌ی
بگرتایه‌ وه‌ک (سه‌گی بوول دوگ - لوت پانه‌کان دوسی سووری
باشی پی‌ بدایه ، تا ئه‌وی تری ئه‌به‌زان . ئیتیر که‌وه‌ به‌زیوه‌که
ئه‌رویشت و تا دو سی مانگی تر خو‌ی بو شه‌ر نه‌ئه‌گرته‌وه .
کورده‌کانیش زور به‌ په‌روشه‌وه سه‌یری ئه‌م شه‌ره که‌وه‌یان ئه‌کرد
چونکه‌ کورد حمز له یاری زور ئه‌که‌ن ، حمز له‌غارغارین و
شه‌ره که‌وو شه‌ره به‌ران و شه‌ره سه‌گ . . .^(۴) ئه‌که‌ن .

له یادداشتی روژی سیانزه‌ی هه‌ر ئه‌و مانگه‌ باسی شه‌ره
سه‌گ ئه‌کات ئه‌لیت : به‌کیک له سه‌گه‌کان هی مه‌حمود
مه‌سره‌ف بوو ، ناردبووی له کۆیه‌وه به‌تایه‌تی بو‌یان هینابوو
چونکه‌ سه‌گیکی هینجگار به‌خووه‌ بوو له هه‌مو سه‌گه‌کانی تری
ئه‌و ناوچه‌یه‌ به‌ هیزتر بوو ، کورده‌کان زور به‌ که‌یف و خو‌شیه‌وه
سه‌یری شه‌ره‌که‌یان ئه‌کردو هه‌له‌له‌یان له سه‌گه‌کان ئه‌کردو
قاجیان ئه‌دا به‌زه‌وی دا به‌جو‌ریک له‌بهر هه‌رای ئه‌وان ده‌نگی
سه‌گه‌کان نه‌هه‌یسترا . . .^(۵)

له یادداشتی روژی دواتردا ئه‌لیت : کورد ته‌نها ئه‌و
روژه‌ه‌لانیانه‌ن که شه‌و تا دره‌نگ نانوون و تا دو سی‌ی دوا‌ی
نیوه‌شه‌و ناچنه‌ ناو جینگاو ، به‌ قسه‌ی خو‌ش و قه‌نده‌ کپشان و
گورانی رانه‌بوین . هه‌ر یه‌که له‌شه‌ویکدا دوسی مال ئه‌کات .
پیش بانگی ئیواره‌ش به سه‌عاتیک له مه‌یدانه‌که‌ی به‌رده‌می مالی
مه‌حمود مه‌سره‌فدا کۆنه‌به‌وه ، قسه له زور شت ئه‌که‌ن ، یاخود
ولاخ تاوئه‌ده‌ن و چه‌کبازی ئه‌که‌ن ، یاخود زوران بازی یا شه‌ره
که‌وو شه‌ره سه‌گ ئه‌که‌ن . . . بوم ده‌رکه‌وت که کورد زور
کۆمه‌لایه‌تین . هیچ گویم لی‌ته‌بوو باسی یه‌ک بکه‌ن یاخود جینو
بدن . . .^(۶)

له نووسنی روژی (۳۱) ئایاردا باسی زوران بازی کورد
ئه‌کات که له‌بهر چاویا دو پاله‌وان یه‌کتریان هیناو ده‌برد ئه‌لی :
کورد به‌ گه‌وره‌و به‌چوک و گه‌نج و پیریانه‌وه شه‌یدی و هه‌رش و
جولانه‌وه‌ن .

له یادداشتی روژی (۳) حوزه‌یران باسی شیر وه‌شانندن
ئه‌کات که چون گویه‌ عوسمان بگ^(۷) پارچه‌ لبادیکی چل قه‌دو
ته‌رکراو له ئاوا به‌ یه‌که‌م لیدانی شمشیره‌که‌ی کردویه‌تی به‌ دوو
پارچه‌وه . هه‌روه‌ها چه‌ند که‌سیکی تریش دوا‌ی ئه‌و هه‌مان
به‌زمیان کردوه .

له شه‌وی (۱۱) حوزه‌یرانی سالی ۱۸۲۰ دا باسی شمشال
لیدانی دو ره‌نجده‌ر (فلاح) ی کورد ئه‌کات : ئه‌لیت
به‌سته‌کانیان په‌ست بوو - خو‌شترین گورانیس که وتیان (له‌یلی
گیان) و (ئه‌ز ده‌نالیم) بوو . ئنجا ئه‌لی : شمشال له قامیش
دروست ئه‌که‌ن . شوانه‌کان به‌کاری ئه‌هین به‌تایه‌تی له ده‌شت و
چیا‌دا بو‌گه‌یرانه‌وه‌ی مه‌ره‌کانیان که ملی پیوه‌نه‌تین و به‌م لاو لا‌دا
بلا‌وته‌به‌وه .

هه‌روه‌ها له کتیبه‌که‌ی (باسل نیکی‌تین) دا که باسی کورد
ئه‌کات . به‌ زمان خو‌یه‌وه‌و به‌ زمانی خو‌یه‌وه‌و به‌ زمانی هه‌ندیک
کوردناسی تره‌وه وه‌ک میجه‌رسون و (ابوفیانی ئه‌رمه‌نی) و (لایار) و
(مار) . . . له هوی رابواردنی کورد ئه‌دوین ، به‌جو‌ریک
(میلبخن) له باسی ئاهه‌نگیکی ناو کورده‌واریدوتویه : ئه‌و
ئاهه‌نگه‌ زور کاری تی‌کردم به‌جو‌ریک منیش که‌وتنه‌ شه‌پولی
گورانی و موسیقا که‌یانه‌وه . تا به‌ینیکی زوریش دوا‌ی ئه‌وه له‌بهر
خومه‌وه‌و له خوشیانان ئه‌و گورانیه‌م هه‌ر ئه‌ووت ئه‌وته‌وه .
هه‌ر له‌ویداوتویه : دوا‌ی گورانی ، هه‌له‌رکی ده‌ستی

پی کرد . به تایبتهی خوشیه کی له ودا بوو که مانگ هه لاهتوو ،
وه نه بی هه لپه رکئی کوردیش به ک که سی . یا دوو که سی یا چوار
که سی بیت . به لکو هه موو ده ست نه گرن و هه لته پهرن وه ک په له
که نمبکی سوز که با شه پو بی نه دا ، ئاوه ها نه لره بنه وه .^(۸)

نالی بوژی به ناوبانگی کورد که له وولات دوور
نه که ویته وه و له تاو زولم و زوری عوسانیه کان سلمانی
به جی نه هیلیت . له چامه به ناوبانگه که بیدا که بو هاوری ی بوژی
نه وره جان به گی سالی نه نیریت و که به (قوربانی توزی ریگه تم
نه ی بادی خوش مرور .

نه ی په یکی شاره زا به هه مو شاری شاره زوور) ده ست
پی نه کات ، له به کیک له به بته کانی چامه که دا نه پرسی نه لی :

نیسته ش که ناری حه وشه که جی بازی که وشه که
یاری تی دایه ؟ یا بووه ته مه عه زی نفور ؟

وا تا نیستاش گو شه ی حه وشه که شوینی یاری که وشه که ،
وه یا شوینی باز ددانی که وشه که ، یاری گه مه ی تی دایه ، یا
بووه ته پیشانگای لی ی هه لائن و ره وکردن ؟^(۹)
ماموستا عه لادین سجادی به کورنی و گه لیک به جوانی وه سی
که وشه که نه کات نه لی :^(۱۰)

که وشه که یاری به که له و سرده مه دا - ته نانه ت تا تم
سرده مه ی دوا بیه ش - له ناو فه قی کانا زور باوی هه بووه ، له
نیوارانی هه بی و سی شه نه دا خه ریکی نه و یاری به بوون . وه کو
(که وشه که) ی پی نه لین سی بازی پی نه لین ، سی بازی بویه
پی نه لین چونکه سی جار بازی تی دا هه به ، که وشه کی بویه
پی نه لین چونکه بو نیشانه ی بازده کان که وش دانن . . .

دوای نه وه ماموستا سجادی نه لی : تم یاری که وشه که ش
نه وه به که چه ند که سیک کو نه بنه وه نه چن له شوینیکی راستی
نه رمانی دا به کیک له وانه نه بی به (سهرمه لا) وه یا (وه ستا) جو تی
که وش نه گری به ده سته وه . تاکیک له که وشه کان له پیشدا
دانه بی ، نه مجا له و بویه بازیک و دو بازو سی باز نه داو
تا که وشه که ی تر دانه بی ، باز له سر قاجیک نه ک دوو قاج . . .
نه مجا به کیک تر به شوین نه ودا باز نه دا . . . پاش نه و به کیک
تر ، هه به م جو ره هه تا هه مو نه و او نه بن نوره دپته وه سر وه ستا
دیسان له تا که وش ی به که مه وه سه ره تای سی بازه که ی

دانه مزربینه وه ، نه مجاره بازه کانی بلاوترن . تا که وش ی دووه م
نه گو بزنه وه بو نه شوینه که ئاخه بازی گه بشوتی ، پاش نه و
نه وانی تریش وه کو جاری به کم دین . تا تم دو جاره سه رمه لا
نه وه نده گوی ناداتی ، بو جاری سی به م ماوه ی بازه کانی گه لی
بلاوتره ، له جار هه دا وه یا له جاری چواره م دا نه وانه ی که
به شوین نه ودا باز نه ده ن به کم که سیان که به سی جاره بازه که ی
نه یوانی بگا به تا که وش ی دووه م نه وه یان نه بی دانی .^(۱۱)

هه به م جو ره ماموستا سجادی وه سی دابوونه که ش نه کات
نه لی : دابوونه که ش نه وه به شوینی تا که وش ی دووه م نیتر
تیک نه چی ، تم کابرایه که دانه بی به لابه لابی نه چه میته وه ،
هه ردو ده ستی خو ی توند له سه ر هه ردو و کلاوه ی نه ژنوی خو ی
گیرده کات ، کابرای وه ستا گورری خو ی ده به ستیه وه بازیک
نه دا ، تا که وشه که له سه ره تای بازه که وه رانه نری ، به بی نه وه
بوه ستیه وه و وزاقی خو ی نه به ستیه وه هه ردو ده ستی نه خانه سه ر
پیشتی نه و که سه که دابوو ، بازیک نه دا به سه ری ، قاجیک
نه که ویته لای سه ری کابرای دابوو ، قاجیک نه که ویته لای
سمتی ، تم جو ره بازه که ی نه دا ، له بازی دووه مدا گه بشته کوی
کابرای دابوو نه چپته نه و شوینه . نه مجا به شوین تم سه رمه لابه دا
نه وانی تریش دین ، له وانه به نه مجاره وه یا جارینکی تریش
هه موویان وه کو سه رمه لا بازیده ن . که نوره هاته وه سه ر
سه رمه لا نه و به ته و او ی گوری خو ی نه به ستیه وه وه کوو جاری
پیشوو باز نه دا به سه ر کابرای دابوودا ، کابرا شوینه که ی خو ی
نه گو بزنه وه نه چپته نه و شوینه . دباره ماوه فراوانتر بووه .
له جار هه دا هه رکه س نه یوانی بازیدا به سه ر کابرای دابوودا
نه و تی نه که و ی و دانه بی کابرای دابوو هه لبه ستیه وه . نه وه ی
هه ستا به وه نه بی به سه ر وه ستاو به م چوره . . .

له دوا بیه که دا ماموستا علاء الدین نه لی : تم یاری به
دیو کراتیه تیکی ته و او ی تیدا هه به . گه وره و بچوک . ماموستا
قوتابی تیا و وه ک به ک وایه (واتا هه ر که س تی که وت و کورنی هینا
نه بی دانی . . ح . ب) هونه ری به ناوبانگ (خاکی) له سه ر تم
یاری به نه لی .

قبول نابی به هیچ بانی که کورد دانی له جی بانی
نه گه ر سوخته مه لای جی هیشت ، مه لا مل که چ نه بی نابی

نه مه معلومه لای هه ر که س ، چ نادان و چ دانانی
که دابوون کاری نادانه ، که سی دانا بی . دانانی .^(۱۲)

پی کرد . به تاییه تی خوشیه که ی له ودا بوو که مانگ هه لاتبوو ،
وه نه بی هه لپه رکئی کوردیش به ک که سی . یا دوو که سی یا چوار
که سی بیت . به لکو هه موو ده ست نه گرن و هه لته پهرن وه ک په له
که نمیکئی سوز که با شه پوئی پی نه دا ، ناوه ها نه لهرینه وه .^(۸)

نالی بوژی به ناوبانگی کورد که له وولات دوور
نه که ویته وه و له تاو زو لم و زوری عوسانیه کان سلجانی
به جی نه هیلت . له چامه به ناوبانگه که بیدا که بو هاورئی ی بوژی
نه وره جان به گی سالی نه نیریت و که به (قوربانی توزی ریگه تم
نه ی بادی خوش مرور .

نه ی پیکئی شاره زا به هه مو شاری شاره زوور) ده ست
پی نه کات ، له به کیک له به بته کانی چامه که دا نه پرسئی نه لی :

نیسته ش که ناری چه وشه که جی بازی که وشه که

یاری تی دایه ؟ یا بووه ته مه عهزی نفور ؟

وا تا نیستاش گۆشه ی چه وشه که شوینی یاری که وشه که .
وه یا شوینی باز ددانی که وشه که ، یاری و گه مه ی تی دایه ، یا
بووه ته پیشانگای لی ی هه لاتبو و ره وکردن ؟^(۹)
ماموستا عه لادین سجادی به کورنی و گه لیک به جوانی وه سنی
که وشه که نه کات نه لی :^(۱۰)

که وشه که یاری به که له و سرده مه دا - نه نانه ت تا تم
سرده مه ی دوایه ش - له ناو فقهی کانا زور باوی هه بووه ، له
نیوارانی هه بی و سی شه نه دا خه ریکی نه و یاری به بوون . وه کو
(که وشه که) ی پی نه لین سی بازی پی نه لین ، سی بازی یویه
پی نه لین چونکه سی جار بازی تی دا هه به ، که وشه کی یویه
پی نه لین چونکه بو نیشانه ی بازده کان که وش دانن . . .

دوای نه وه ماموستا سجادی نه لی : تم یاری که وشه که ش
نه وه به که چه ند که سیک کو نه بنه وه نه چن له شوینیکی راستی
نه رمانی دا به کیک له وانه نه بی به (سر مه لا) وه یا (وه ستا) جوئی
که وش نه گری به ده سه وه . تاکیک له که وشه کان له پیشدا
دانه نی ، نه مجا له و یوه بازیک و دو بازو سی باز نه داو
تا که وشه که ی تر دانه نی ، باز له سر قاجیک نه ک دوو قاج . . .
نه مجا به کیکی تر به شوین نه ودا باز نه دا . . . پاش نه و به کیکی
تر ، هه به مجا جو ره هتا هه مو نه و او نه بن نوره دیته وه سر وه ستا
دیسان له تا که وش ی به که مه وه سره تایی سی بازه که ی

دانه مزربینه وه ، نه مجاره بازه کانی بلاوترن . تا که وش ی دووه
نه گوژنه وه بو نه شوینه که ناخر بازی گه بشوتئی ، پاش نه و
نه وانی تریش وه کو جاری به کم دین . تا تم دوچاره سر مه لا
نه ونده گوئی ناداتی ، بو جاری سی به م ماوه ی بازه کانی گه لی
بلاوتره ، له جار هدا وه یا له جاری چواره م دا نه وانه ی که
به شوین نه ودا باز نه دن به کم که سیان که به سی جار ه بازه که ی
نه یوانی بگا به تا که وش ی دووه نه ویه یان نه بی دانی .^(۱۱)

هه به م جو ره ماموستا سجادی وه سنی دابوونه که ش نه کات
نه لی : دابوونه که ش نه وه به شوینی تا که وش ی دووه م نیر
تیک نه چی ، تم کابرایه که دانه بی به لابه لایی نه چه میته وه ،
هه ردو ده ستی خوی توند له سر هه ردو کلاوه ی نه ژنوی خوی
گیرده کات ، کابرای وه ستا گورری خوی ده به ستیه وه بازیک
نه دا ، تا که وشه که له سره تایی بازه که وه رانه نی ، به بی نه وه
بوه ستیه وه و وزاق خوی نه به ستیه وه هه ردو ده ستی نه خانه سر
پیشتی نه و که سه که دابوو ، بازیک نه دا به سهر یا ، قاجیکی
نه که ویته لای سهری کابرای دابوو ، قاجیکی نه که ویته لای
سمتی ، تم جو ره بازه که ی نه دا ، له بازی دووه م دا گه یسته کوئی
کابرای دابوو نه چینه نه و شوینه . نه مجا به شوین تم سر مه لایه دا
نه وانی تریش دین ، له وانه به نه مجاره وه یا جار یکی تریش
هه موویان وه کو سر مه لا بازیدن . که نوره هاته وه سر
سر مه لا نه و به ته و او ی گوری خوی نه به ستیه وه وه کوو جاری
پیشوو باز نه دا به سر کابرای دابوودا . کابرا شوینه که ی خوی
نه گوژنه وه نه چینه نه و شوینه . دیاره ماوه فراوانتر بووه .
له جار هدا هه رکه س نه یوانی بازیدا به سر کابرای دابوودا
نه و تی نه که و ی و دانه بی کابرای دابوو هه لبه ستیه وه . نه وه ی
هه ستایه وه نه بی به سر وه ستاو به م جو ره . . .

له دوایه که دا ماموستا علاء الدین نه لی : تم یاری به
دیو کراتیه یکی ته و او ی تیدا هه به . گه وره و بچوک . ماموستاو
قوتانی تیایا وه که به ک وایه (واتا هه رکه س تی که وت و کورنی هینا
نه بی دانی . ح . ب) هونه ری به ناوبانگ (خاکی) له سر تم
یاری به نه لی .

قبول نایی به هیچ بایی که کورد دانی له جی بایی
نه گه ر سوخته مه لای جی هیشت ، مه لا مل که چ نه بی نایی

نه مه معلومه لای هه ر که س ، چ نادان و چ دانایی
که دابوون کاری نادانه ، که سی دانا بی ، دانایی .^(۱۲)

شیخ رهزای تالهانی له هونراوه به ناوبانگه کهیدا که به (له بیرم دی سلیمانی که دار الحکمی بابان بوون) دهست پی تهکات باسی بارودوخی نهو سهردهمه تهکات دواي نهو تاخ و توف تهکات بو نهو سهردهمه تهلی :

دریخ بو نهو زهمانه نهو دهمه نهو عهسه نهو روزه که مهبدانی جریدبازی له دهوری کافی ناسکان بوو . (۱۳)

ههروهها پیره میردینهمر له باسی بههارو نهو روزه کاریزی وهستا شریف . له (کزهی دهروون) و زور له هونراوه کانیا باسی چوبهتی رابوردنی نهوسا سهرانسهر کورد یاخود بنه ماله بهک له کورد تهکات . بو نمونه له (دوا وانه کهی شوین ماله گهروه دا) تهلی :

ماله بهگزادهو سپرهی سهماوه

زوری نهو رووبارهی وا نهگرتنه بهر دهنگی نهکیساو بهزمی خوسرهوی

لای محمود پاشا نهکهوته نهوی ئاوازی سهقرو بازو باله بان حیلهی مایی جنسی که حیلان نهمانه هه مووی خوا دابوی به جاف حوکمدارینک بوون بی لاف و گمزاف بو بازی مراد هه ر قهیسهر قرومه

به ختم شوومهو باز کهوته وهیشوومه

پیره میرد لهم هونراوه بهی دا باسی گهرمیان و کوستانانی جاف یاخود ماله بهگزادهی جاف تهکات له دو ئاوانه وه نهیگریت که زهلم و تانجه روی تیدا تیکه له نه بن وه دهست له ملانی به کتره نه بن نوره و ورده له گه له پیچی چه می زهلمدا نهرووات بو نهو دهستانی و میرگانهی که جاران ری کۆچهرانی جاف بوون . نهو جافانهی که نهو بهری دهشت و گوئی ئاوه بان دانه بووشی و له بهر ره شمال هه مووی رهشی نه کرده هه ره خیلهی له شوینیکدا هه واریان نه خست ، ئیواران نه بوو به ههرا ، کورگه له خیل هه موو کۆنه بو نه وه دهستان نه کرد به یاری و دهمه تهقی و گورانی ووتن . که تاریک دانه هات ، ناگر له بهر ده می هه ره شمالیکدا بهرز نه بووه . ئنجا باسی بهزمی چالینان و زیره ی سهماوه رو گورانی و ههله رکئی له دیواخاننی بهگزاده دانه کات ، باسی نهو بازو سهفرو باله بانانه تهکا که رایان نهگرتن و به خویان نه کردن بو راو . نه دوا ییدا هه ره له هه له سه تهیدا ، داوا له ئاوه که تهکات تهلی :

توخوا ئاوه کهی بوون گولاوه که ، چون جامی فوتوغراف نه توانی شیوه کهی خوی جارینکی تر ده رنجاته وه ، توش پیای چاک به کهمیک لهو شیوه و دیمه نی رابوردنه ی جارانهان پی نشان بده ره وه و کهمیک به و دیمه نانه زهنگی خه م و خه فقی دلان راماله . . . (۱۴)

نه مه بوو هه ندیک له جووری رابوردن و نهو یاری و وه رزش و و جموجوولی کو مه لایه نه یی زور له ناو کورده واری دا بوو که له یادداشت و نویسی هه ندیک نووسه ره کانی بیگانه و چند هونه ریکی خو ماندا که له هونراوه کانیا ندا بو یی چون . که نه مه ش تاراده یه کی زور ژبانی زوی باوو باپه رانهان پیشان نه دا و نهو شتانه بوون به سامانیککی نه ته وایه تی پیروز (فولکلوری کوردی) بو نه وه ی دواروژ .

پهراویزهکان

- ۱ - سه رنجیک له ده رازه ی فولکلوری کورده وه . نه قابهی ماموستایان له هه ولیر ل ۳۵ .
 - ۲ - سه رچاوه ی پیشوو
 - ۳ - مه محمود مه سه رف سه ره ک وه زیرانی نهوسای سه رده می بابانه کان بووه و ایزام خوالیخوشبوو پیره میردی نه مر نه چیه وه سه ره نهو بنه ماله یه .
 - ۴ - رحله رج فی العراق سنه ۱۸۲۰ . ترجمه بهاء الدین نوری ص ۶۴ - ۶۵
 - ۵ - سه رچاوه ی پیشوو ل ۷۱
 - ۶ - سه رچاوه ی پیشوو ل ۷۲
 - ۷ - عوسمان بهگ برای محمود پاشای بابانه که میری نهو سه رده می سلیمانی بووه کوری نه وره حان پاشای بابانه .
 - ۸ - الاکرا د - باسل نیکتین ص ۱۲۴
 - ۹ - دوو جامه که ی نالی و سالم - علاء الدین سجادی . چاپخانه ی مه عاریف ل ۵۹
 - ۱۰ - سه رچاوه ی پیشوو ل ۶۰
 - ۱۱ - سه رچاوه ی پیشوو ل ۶۲
 - ۱۳ - دیوانی شیخ رهزای تالهانی . چاپخانه ی مهربوانی سالی ۹۳۵ ل ۵۰ کافی ناسکان گه ره کیکه له گه ره که کافی سلیمانی ، له کافی پیش بنیات نانی سلیمانی دا ، کافی و چه م و پیشه لآن بوه . ناسک ناوی لی خواردوته وه .
 - ۱۴ - بروانه (پیره میردی نه مر) . هاوار ل ۱۲۴ - ۱۲۷ .
- قهیسه رقوو ، جوژه بانگه وازیکه له کافی خویدا له راوا بو بانگ کردنی باز به کار نه هیترا .